

Ústav světových dějin

Posudek oponenta diplomové práce

Břetislav Panák: Čínsko-sovětská roztržka, 1958–1964, Praha 2015, 102 stran rkp.

Jeden z nejznámějších historiků studené války John Lewis Gaddis vydal v roce 1997 knihu s názvem *We Now Know. Rethinking Cold War History*. Při jejím psaní byl ovlivněn novým přístupem ke studiu studené války, jenž nahlíží na toto dějinné období nejen prizmatem dvou supervelmocí, ale snaží se zachytit i roli ostatních aktérů. Tento přístup se mohl začít rozvíjet i díky dokumentům z archivů postkomunistických zemí. Centrem výzkumu „New Cold War History“ se kromě Department of International History na London School of Economics (zejména Odd Arne Westad) stalo Woodrow Wilson Center ve Washingtonu, D. C., kde i za pomoci historika českého původu Vojtěcha Mastného začaly být nejvýznamnější (nejen) východoevropské dokumenty v rámci Cold War International History Project publikovány. S těmito prameny pracoval i Gaddis a přestože název jeho knihy hovoří o tom, že „dnes již víme“, sám v úvodu své práce připouští, že zdaleka všechna tajemství studené války nebyla dosud odhalena. Týká se to i čínsko-sovětské roztržky, která zaujímá důležité a zároveň stále interpretačně kontroverzní téma v historiografii studené války. Lze proto ocenit, že Břetislav Panák se rozhodl této problematice ve své diplomové práci věnovat.

Autor zvolil při zpracování tohoto nelehkého tématu interdisciplinární přístup. Práce má dvě části, přičemž v první byla „pomocí nejstěžejnějších moderních teorií mezinárodních vztahů (liberalismus, realismus a konstruktivismus) rozebrána klíčová tvrzení vedoucích představitelů současné historiografie čínsko-sovětské roztržky.“ (str. 9). Druhá je pak věnována samotné historické analýze roztržky, s důrazem na čínský pohled (Panák strávil rok na Tsinghua University v Pekingu, kde měl příležitost konzultovat své téma s tamějšími odborníky). V této části autor vycházel také z již výše zmiňovaných dokumentů publikovaných v rámci Cold War International History Project.

Z mého pohledu je povedenější a přínosnější první část práce, přestože zaujímá jen menší díl z celkového rozsahu. Panák na příkladu čtyř historiků (Lorenz Lüthi, Sergey Radchenko, Xia Yafeng, Austin Jersild) demonstruje, jak autoři, pracující víceméně se stejnou

Ústav světových dějin

pramennou základnou, dospívají k rozdílným interpretacím čínsko-sovětské roztržky. Následně si Panák vybral čtyři soudobé teorie mezinárodních vztahů (liberalismus, realismus a konstruktivismus) a s jejich pomocí zanalyzoval hlavní myšlenky výše zmíněných historiků věnujících se čínsko-sovětské roztržce. Je zcela na volbě autora, které směry zvolil, ale v případě tohoto tématu by bylo určitě zajímavé přidat např. institucionalismus (ať již jen jako vymežující faktor, jenž by odhalil, proč vybraní autoři k tomuto směru neinklinují). Výsledky pak shrnuje v přehledné tabulce, zároveň ale uvádí: „Protože se autoři rozcházejí ve více směrech, udělat objektivní fúzi je obtížné a možná i zbytečné“ (str. 25). Tím, že následně svůj pohled obrací jen na čínský pohled a roli Mao Ce-tunga, se ale dobrovolně vzdává některých cílů, jež by práce mohla přinést. Vzhledem k náročnosti tématu mu to ale nelze vyčítat.

Sám autor ve své práci polemizuje nad tím, do jaké míry se obor „diplomatic history“ a teorie mezinárodních vztahů překrývají, jakým způsobem se ovlivňují a zda je mezi nimi možnost najít vzájemné „porozumění“. V jedné z kapitol pak rozebírá současný diskurz. Historici, kladoucí důraz na naraci a jedinečnost události, se liší od teoretika mezinárodních vztahů, hledajícího opakující se vzorce a snažící se v minulosti hledat tendence budoucího vývoje. Otázkou ovšem je, zda autorem zvolení historici skutečně k některému z přístupů z teorie mezinárodních vztahů inklinují, nebo ve svých pracích směřovali záměrně k oné naraci a hledání prvků výše zmíněných teoretických směrů v jejich dílech není spíše vytváření jakéhosi konstruktů. Přesto je nutné Panáka ocenit, že se do této debaty pustil, čímž na jednom konkrétním příkladě nastínil rovněž velmi citlivou otázku objektivnosti historického bádání. V tom je jeho práce jednoznačně přínosná.

Druhá část pak s určitými přesahy analyzuje samotnou čínsko-sovětskou roztržku. Autor pracuje s „klasickou“ historickou metodou kritiky pramenů a výstupem je stručná, ale výstižná narace zvolené problematiky, při níž Panák postupoval chronologicky a zabýval se kulturními, ideologickými i národními faktory roztržky. Postoj Mao Ce-tunga hodnotí z větší části jako realistický, s čím lze určitě souhlasit. Přece jen mi ale v práci chybí, zejména v závěru, větší interdisciplinární propojení mezi oběma částmi práce a větší důraz na autorův osobní názor a interpretaci, aby došlo k jím avizovanému „přemostění“ mezi diplomatickou historií a teorií mezinárodních vztahů.

Ústav světových dějin

Poznámkový aparát je umístěn až na konci práce, což čtenáři ztěžuje orientaci v textu. Po formální stránce to ale samozřejmě chyba není. Zároveň Panák při opakováních citací nepoužívá jejich zkrácenou verzi (např. c.d.; op. cit. apod.) a vždy znova vypisuje celý název díla, včetně místa a roku vydání.

I přes výše zmíněné připomínky, Břetislav Panák napsal z mého pohledu velmi zajímavou a přínosnou práci, která otvírá cestu k dalším interpretacím a debatám a to nejen na téma čínsko-sovětské roztržky, ale také budoucího směřování oboru „diplomatic history“; v českém prostředí taková debata navíc zcela chybí. Ocenit je potřeba, zejména v dnešní „záplavě“ čistě narativních prací, jeho interdisciplinární přístup.

Závěrem mohu konstatovat, že práce Břetislava Panáka splňuje veškeré požadavky kladné na tento typ kvalifikační práce, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení „výborně“.

V Praze, 27. 8. 2015

PhDr. Jan Koura, Ph.D.